

Bilgi Yönetiminin Kavramsal Tanımı ve Uygulama Alanları

Yaşar Tonta

Hacettepe Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü
06532 Beytepe, Ankara
tonta@hacettepe.edu.tr

Özet

Kütüphanecilik bölümlerinin yeniden yapılanmasıyla birlikte adları da “Bilgi ve Belge Yönetimi” olarak değiştirilmiş, ders programları gözden geçirilmiş ve bilgi yönetimiyle ilgili bazı yeni dersler eklenmiştir. Ancak bu geçiş dönemi sırasında “bilgi yönetimi” konusu kanımızca yeterince tartışılmamıştır. Bu çalışmada bilgi yönetiminin nesnesi olan “belge” ve “bilgi” terimleri tanımlanmaktadır. Disiplinlerarası bir çalışma alanı olan “bilgi yönetimi” ve uygulama alanları kavramsal açıdan incelenmektedir.

Abstract

The departments of librarianship were recently renamed as departments of information management as a result of a restructuring process. Their curricula were reviewed and some new courses on information management were added. Yet the concept of “information management” has not been fully discussed during the transition period. This paper attempts to define the terms “document” and “information” as objects of the study of information management. It reviews information management as an interdisciplinary field from a conceptual viewpoint along with its various applications.

Bilgi Tanımı

Felsefi açıdan “bilgi” (knowledge) ve bilginin nesnesi konusunu inceleyen Kuçuradi (1995, s. 97), bazı Avrupa dillerinde “bilgi” teriminin hem *bilme etkinliğini* hem de bu etkinlik sonucu elde edilen *çıktıyı* tanımlamak için kullanıldığına işaret etmekte ve insanlara ait bir etkinlik olan bilginin iç içe geçmiş birçok etkinlikten (algılama, anlama, düşünme, muhakeme etme, yorumlama, açıklama, doğrulama, değerlendirme, vb. gibi) oluştuğunu vurgulamaktadır.

Konuya bilgi araştırmaları (information studies) açısından yaklaşan Buckland (1991a, s. 3-4) ise “bilgi” (information)¹ terimini üç ayrı anlamda ele alarak tanımlamaktadır: 1) Süreç olarak bilgi (information-as-process); 2) Bilgi olarak bilgi (information-as-knowledge); ve 3) Nesne olarak bilgi (information-as-thing). Yeni birşeyler öğrendiğimiz zaman mevcut bilgilerimiz değişir ve yeni öğrendiklerimizle ilişkili olarak bazen mevcut bilgilerimizi gözden geçirmek durumunda kalabiliriz. İşte bu öğrenme eylemi, birisine birşeyler aktarma ya da söyleme süreci “süreç olarak bilgi” olarak adlandırılmaktadır. Bu süreçte karşı tarafa aktarılan şeye ise “bilgi (knowledge) olarak bilgi” adı verilir. “Bilgi” terimi bilgilendirici, bilgi taşıyıcı nesnelere (kitap, dergi, film, belge, vd.) için de kullanılmaktadır. Bu anlamda ise “nesne olarak bilgi”den söz etmek mümkündür. Bilgilenme sürecinde (“süreç olarak bilgi”) beynimizde meydana gelen değişiklikleri tam olarak açıklayamadığımız gibi, bu süreç sonunda edinilen bilgiyi (knowledge) elle tutup, gözle görmemiz ya da nesnel yöntemlerle ne kadar bilgi edindiğimizi ölçmemiz mümkün değildir. Bu süreç sonunda elde edilen bilgi (knowledge) ancak tanımlanarak nesnelere üzerine aktarıldığı zaman (nesne olarak bilgi) elle tutulur, gözle görülür ya da ölçülebilir hale gelmektedir. Bilgi taşıyan nesnelere işleyerek yeni formlarda bilgi elde etmek ise “bilgi işleme” (information processing) olarak adlandırılmaktadır (Buckland, 1991b).

Buckland bilginin soyut ya da somut olmasına ve varlık ya da süreç olmasına göre bir sınıflandırma yapmış (Şekil 1) ve hangi disiplinlerin ne tür bilgiyle uğraştıklarını saptamıştır. Örneğin, varlık

¹ Bu çalışmada “bilgi” terimi, aksi belirtilmedikçe, İngilizce “information” teriminin karşılığı olarak kullanılmıştır. “Knowledge” karşılığında kullanıldığında ise İngilizcesi parantez içinde verilmiştir.

olarak ele alındığında “bilgi olarak bilgi” soyut, “nesne olarak bilgi” ise somuttur. Süreç olarak ele alındığında ise süreç olarak bilgi soyut, nesnelere işleyerek yeni formlarda bilgi elde etme (bilgi işleme) ise somuttur. Varlık ya da süreç olarak soyut bilgi (bilgi olarak bilgi, bilgilenme) bilişsel (cognitive) bilimlerin ve eğitimin ilgi alanına girmektedir. Somut olan nesne olarak bilgi ve bilgi işleme ise “bilgi yönetimi”nin ilgi alanına girmektedir.

	SOYUT	SOMUT
VARLIK	Bilgi olarak bilgi Bilgi (knowledge)	Nesne olarak bilgi Veri, belge, kayıtlı bilgi
SÜREÇ	Süreç olarak bilgi Bilgilenme	Bilgi işleme, veri işleme, belge işleme, bilgi mühendisliği

Şekil 1. Bilgiye dört farklı bakış açısı (Buckland, 1991a, s. 6).

Belge Tanımı

Süreç ya da varlık olarak soyut bilginin ancak nesnelere üzerine aktarıldığı zaman elle tutulur, gözle görülür hale geldiğine yukarıda işaret etmiştik. Çok genel anlamıyla, bilgi taşıyan kil tablet, yontu, papirüs, harita, yazma, kitap, dergi, resim, film, kaset, CD-ROM, DVD, ağ aracılığıyla erişilebilen Web sayfası, vb. gibi nesnelere “belge” olarak adlandırılmaktadır. Tıpkı “bilgi” (information) terimi gibi, “belge” (document) terimi de tanımlanması güç terimlerden biridir. Latince *document* sözcüğü *docere* (öğretmek, bilgilendirmek) fiili ile *-ment* (araçlar) son ekinin birleşmesinden meydana gelmiştir. Yani “belge” terimi öğretmeye veya bilgilendirmeye yarayan ders, deney ya da metin gibi araçlar için kullanılmaktadır (Buckland, 1991a, s. 47; 1991b; 1997, 1998). “Madam Dokümantasyon” olarak anılan Fransız dokümantalist Suzanne Briet, “bir fiziksel ya da entelektüel olguyu temsil etmek, yeniden yaratmak ya da ispatlamak için korunan ya da kaydedilen tüm somut ve sembolik dizinsel işaretleri” belge olarak tanımlamıştır (Briet, 1951, s. 2). Briet, “Yıldız bir belge midir? Selden sürüklenen bir taş belge midir? Yaşayan bir hayvan belge midir?” diye sormakta ve yanıtını da vermektedir. “Hayır. Ama yıldızların fotoğrafları ve katalogları, mineraloji müzesindeki taşlar, kataloglanmış ve hayvanat bahçesinde gösterilen hayvanlar belgedir” (Briet, 1951, s. 2).

Birçok meslek mensubunun (kütüphaneciler, arşivciler, müzeciler, diplomatik bilimiyle uğraşanlar, hukukçular, vd.) ilgi alanına giren bu terim, değişik disiplinlerin mensupları tarafından değişik şekillerde tanımlanabilmektedir. Örneğin, çoğu kimse kitap, dergi, arşiv malzemesi gibi nesnelere “belge” olarak nitelendirmekte çok fazla zorluk çekmezken, kil tablet, heykel, bir bitki, insan ya da hayvana ait kataloglanmış bir müze malzemesi (kemik, vs.) gibi nesnelere birer “belge” olarak nitelendirmekte zorluk çekmektedirler. Oysa bilimsel ve teknolojik bakış açısıyla ele alındığında bir müze nesnesi bu nesnenin yazılı tanımından daha değerlidir ve bu nedenle bibliyografik açıdan da “belge” olarak değerlendirilmelidir (Buckland, 1991a, s. 47).

Belge terimi geleneksel olarak bir ortam (medium) ve bu ortamda kayıtlı yazı veya işaretlerden (inscription) oluşmaktadır. Çeşitli disiplinlerde belge, biçim (form), işaret (sign) ve ortam (medium) açısından ele alınarak ayrı ayrı incelenmektedir. Biçim olarak ele alındığında belge, bir bilgilendirme ya da iletişim nesnesidir. Bu yönüyle belgeler daha çok hattatları, müzik ve sinema yapımcılarını, otomatik örüntü (pattern) tanıma sistemleriyle uğraşanları ve bu belgelerin kataloglama, sınıflama ve yönetiminden sorumlu olan kütüphanecileri ve arşivcileri ilgilendirmektedir. Dilbilimciler, otomatik dil işleme araçlarıyla ilgilenen bilgisayar ve yapay zeka uzmanları ise üzerinde kayıtlı işaretler ve bu işaretlerin anlamı açısından belgelerle ilgilenmektedirler. Başka bir deyişle, bu gruptaki kişiler için belgeler üzerindeki işaretlerin anlamı daha fazla önem taşımaktadır. Bilginin üzerinde bulunduğu ortam (medium), yani belge, bilginin güvenilir ya da yasal olup olmadığı vb. gibi konularda da bilgi verir. Bu açıdan bakıldığında bir belge, salt üzerindeki işaretler (yazı, resim, vs.) ve bu işaretlerin ne anlama geldiğine bakılarak değerlendirilemez. Bunun yanı sıra, bir belge toplumsal süreçte o belgenin nasıl yaratıldığını (kâğıt ya da malzeme türü, gereçeğe uygun olup olmadığı, vs.) da temsil eder. Bu yönüyle arşivciler, tarihçiler, hukukçular, diplomatik bilimiyle uğraşanlar, yayıncılar gibi birçok meslek mensubu belgelerle ilgilenmektedir (Pédauque, 2003). Belgelerin giderek daha fazla elektronik ya da ağ

temelli olarak üretilmesi, düzenlenmesi, iletilmesi, kullanılması ve saklanması, geleneksel belgeler için yukarıda verilen ilişkileri de köklü değişikliklere uğratmaktadır. Örneğin, bilgiye herhangi bir zarar gelmeden bilginin kayıtlı olduğu ortam kolayca değiştirilebilmektedir (Pédauque, 2003).

Bu çalışmanın amacı, biçim, anlam ya da ortam açısından farklı disiplinlerde yapılan belge tanımlarının ayrıntılı bir dökümünü vermek değildir. Vurgulamak istediğimiz nokta, bilgi (knowledge) olarak bilgi ya da süreç olarak bilgi üzerinde çalışabilmek, bu konuda araştırma yapabilmek için söz konusu bilginin nesne olarak bilgiye dönüştürülmesi, yani somut belgeler üzerine aktarılması gereğidir. Başka bir deyişle, ancak somut belgeler üzerine aktarılmış bilgilerin yönetiminden söz etmek mümkündür.

Bilgi Yönetimi

“Bilgi yönetimi”² (information management; IM) her türlü örgütün etkin olarak işletilmesiyle ilgili bilginin sağlanması, düzenlenmesi, denetimi, yayımı ve kullanımına yönetim ilkelerinin uygulanmasıdır. Bilgi terimi burada örgüt içinde ya da dışında yaratılmış değerli bilgileri (üretim verileri, personel kayıtları ya da dosyaları, pazar araştırması verileri, çeşitli kaynaklardan toplanan rekabetçi bilgi) kapsamaktadır. Bilgi yönetimi örgütsel performans bağlamında bu bilginin değeri, kalitesi, sahipliği, kullanımı ve güvenliğiyle ilgilidir (Wilson, 2002). Bilgi yönetimi terimi “doğru karar vermek için doğru formda, doğru kişiye, doğru maliyetle, doğru zamanda, doğru yerde, doğru bilgiyi sağlamak” olarak tanımlanmıştır (Woodman, 1985, s. 97). Bu tanım daha kolay anlaşılır gibi görünse de, tanımda geçen “doğru” sözcüğünü nasıl yorumlamak ve ölçmek gerektiği pek açık değildir.

Bilgi yönetimi teriminin sık sık “knowledge management” (KM) terimi karşılığı olarak da kullanıldığı görülmektedir. Ancak bu kullanım doğru değildir. Bilgi yönetimi (KM), bir örgütün misyonunu gerçekleştirme için örgütün entellektüel sermayesinin kullanımına dayanan bir yönetim uygulamasıdır (St. Clair, 2003, s. 1486). Entellektüel sermaye örgüt çalışanlarının geliştirdiği ya da biriktirdiği deneyim, hizmet ve ürünlerden sağlanan bilgidir (knowledge). Bu bilgi belirtik (explicit), yani elci ya da elektronik yöntemlerle belgelenmiş olabilir (nesne olarak bilgi). Ya da örtük (zımni, tacit), yani kaydedilmemiş bilgi olabilir. Bilen kişi (knower) tarafından uzun sürede geliştirilmiş ve içselleştirilmiş örtük, karmaşık bilgiyi bir belge veya veri tabanında kaydetmek (reproduce) hemen hemen olanaksızdır (Davenport ve Prusak, 1998, s. 70). Örtük bilgi, bu bilgiye sahip olanla bilgiye ihtiyacı olan arasındaki sosyal etkileşim sonucu elde edilebilir (süreç olarak bilgi). Bazen örtük bilgi sosyal etkileşim sonucu karşı tarafa aktarılamayabilir. Belirtik ve örtük bilgi kavramlarını tartışan ilk felsefecilerden biri olan Michael Polanyi, örtük bilginin ya da deneyimin ne olduğunu anlamak için nasıl yüzdüğünüzü ya da bisiklete bindiğinizi karşınızdaki kişiye ayrıntılı olarak açıklamayı denemenizi önermektedir (Davenport ve Prusak, 1998, s. 71). Örtük bilgi bir belge üzerine kaydedilmiş olsa bile, bu belgeyi okuyan kimse söz konusu bilgiyi edinemeyebilir. Öyle olsaydı, iyi bir piyanistin piyano çalma tekniklerini açıklayan bir kitabını okuyarak en az onun kadar iyi piyano çalabilmemiz gerekirdi.

Bu bağlamda bilgi yönetiminin (KM) kabul edilen işletimsel özellikleri yenilik, işbirliği ve bilgi (knowledge) geliştirme ve paylaşmadır. Başarılı bir bilgi yönetiminin (KM) temel bileşenlerinden biri, bilgi yönetiminde (IM) yetkinlik (mükemmeliyet) sağlamaktır. Bilgi yönetiminde yetkinlik, önemli bilgiyi saptamak, kaydetmek ve düzenlemek için karmaşık bir sistemin geliştirilmesi ve kurulmasına ve bu sistemi destekleyecek alt yapıya dayanır (St. Clair, 2003, s. 1486). Bilgi yönetimi (KM) konusunda birbirini tamamlayan iki yaklaşım olduğu öne sürülmektedir: süreç yaklaşımı ve etkileşim yaklaşımı (Rollett, 2003, s. 9-18). Bu görüşlerden ilki bilgi (knowledge) kullanımını temel almakta ve bilgi kullanım sürecinde gerçekleştirilen planlama, yaratma, bütünlendirme, düzenleme, aktarma, yaşatma ve değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır. Kanımızca bu yaklaşımda sıralanan aşamalar nesne olarak bilginin yönetimi (IM) ile yakından ilişkilidir. İkinci yaklaşımda ise daha çok insanlarla insanlar ya da insanlarla bilgi sistemleri arasındaki etkileşim öne çıkarılmaktadır. İkinci yaklaşımda hem örtük bilginin önemi ve ortaya çıkarılması hem de bilgi işleme (information processing) vurgulanmaktadır.

² Bu çalışmada “bilgi yönetimi” terimi, aksi belirtilmedikçe, İngilizce “information management” (IM) teriminin karşılığı olarak kullanılmıştır. “Knowledge management” (KM) karşılığında kullanıldığında ise İngilizcesi parantez içinde verilmiştir.

Bilgi yönetimi (KM) terimi 1990'larda yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Ancak bilgi yönetiminde (KM) neyin yönetildiğini saptamak zordur. Yönetilen bilgi (knowledge) değildir, çünkü bilgi (knowledge) kafalarımızda, ya da, Peter Drucker'ın deyişiyle, "iki kulağımızın arasında ve sadece iki kulağımızın arasındadır". Bilgi yönetimi (KM) konusunda İsveççede ilk kitabı yayımlayan Karl-Erik Sveiby, şimdi bu terimden hoşlanmadığını, çünkü terimin bilgi yönetimi (IM) ve insan yönetimi olarak ikiye ayrıldığını söylemiştir (Wilson, 2002). Yönetim alanında bilgi yönetiminin (KM) önemini ilk vurgulayanlardan olan Laurence Prusak'a, bir görüşme sırasında bu terimi geri almak istediği anımsatıldığında bunu doğrulamış ve bilgi yönetiminin (KM) gerçekte bilgi (knowledge) ile çalışmak anlamına geldiğini, bilginin (knowledge), tıpkı aşk, onur, yurtseverlik ya da Tanrı sevgisi gibi, yönetilebilir birşey olmadığını, ama bu terimin tuttuğunu belirtmiştir (St. Clair, 2003, s. 1488).

Şan'ın doktora çalışmasında bilgi yönetimi terimi her iki anlamıyla (IM ve KM) da ayrıntılı olarak incelenmiş, literatürde çeşitli araştırmacılar tarafından yapılan tanımlar karşılaştırılmış ve aralarındaki temel farklar belirlenmiştir (2003, s. 68-79).

Kolayca anlaşılabilceği gibi, insanların beyinlerinde depolanan/saklanan bilginin (knowledge) nasıl yönetileceği konusunda çok fazla bilgi sahibi değiliz. Belgeler üzerinde kayıtlı bilginin (information) yönetimi konusu ise yüzyıllardır üzerinde araştırma yapılan bir alandır. Bilgi yönetimi (IM) teriminin işletme, bilgisayar mühendisliği, kütüphanecilik, arşivcilik gibi farklı alanlarda farklı yönleri vurgulanmaktadır. Bilgi kaynakları yönetimi, bilgi teknolojisi yönetimi, veri yönetimi, dokümantasyon, belge yönetimi,³ yönetim bilgi sistemi (management information system) gibi terimler zaman zaman bilgi yönetimi (IM) terimiyle eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Örneğin, dokümantasyon terimi 19. yüzyılın sonlarında ve geçen yüzyılın ilk çeyreğinde Avrupa'da tercih edilen bir terim olmuş, ABD'de ise bu terimin yerine kütüphanecilik, kütüphane bilimi (library science) ve daha sonraları da bilginin (information science) ve bilgi araştırmaları (information studies) terimleri kullanılmıştır (Buckland, 1996). Geçen yüzyılın başlarında Avrupa'daki dokümantasyon hareketinin öncülerinden olan ve Evrensel Onlu Sınıflama sistemini geliştiren Belçikalı Paul Otlet (1868-1944), günümüzde kullanılan "belge yönetimi" (records management) terimi yerine "idari dokümantasyon" terimini kullanmış ve yönetim bilgi sistemlerini de idari dokümantasyonun bir parçası olarak görmüştür (Buckland, 1994).⁴

Wilson (2002) bilgi yönetiminin öğelerini sıralarken, bu disiplinin kökeninin geleneksel olarak belgelerin sağlanması, düzenlenmesi, yaşatılması ve kullanımıyla uğraşan arşiv ve belge yönetimi, kütüphanecilik ve bilginin (information science) (özellikle özel kütüphanecilik ve bilgi çalışması⁵) dayandığını vurgulamaktadır. Bilgi yönetiminin ilgi alanına giren birçok konu, bilgiyle ilgilenen veri tabanı tasarımı ve geliştirme, bilgi depolama ve erişim, ve bilgi ekonomisiyle uğraşan profesyonel grupların da ilgi alanına girmektedir. Bilgi yönetiminin şekillenmesinde güçlü etkisi olan bir diğer bileşen ise bilgi teknolojisidir. Bilgi teknolojisinin bilgi yönetiminde kullanımı giderek artmaktadır. Bilgisayara dayalı sistemlerin maliyetleri, dikkatleri bilgi sistemleri ve hizmetleri geliştirmede bilginin değerine ve maliyet-yarar ilişkisine çekmiştir. Son olarak, işletme okullarında geliştirilen ve büyük ölçüde kabul gören bilgiyle ilgili düşüncelerin geniş biçimde uygulanması, stratejik planlama, maliyet-yarar analizi, kaynak yönetimi ve pazarlama gibi kavramların kabul edilmesiyle sonuçlanmıştır.⁶

Wilson (2002) bilgi yönetimiyle ilgili tüm bakış açılarının bilgi sistemleri ve hizmetlerinden yararlanan kullanıcıların bilgi gereksinmelerine dayanması gerektiğini vurgulamaktadır. Wilson'ın çalışmasında bilgi yönetimiyle ilgili çeşitli kavramlar (bilgi yaşam döngüsü, veri, belge, metin, çoklu ortam, bilgi teknolojisi, bilgi ekonomisi), bilgi yönetimi araçları, ağlar, bilgi politikası ve bilgi stratejileri, stratejik bilgi sistemleri ve bilgi yönetimi eğitimi ayrıntılı olarak tartışılmaktadır.

³ Günümüzde "belge yönetimi" terimi genellikle "records management" karşılığı olarak kullanılmakta, zaman zaman "document management" karşılığı olarak kullanıldığı da görülmektedir.

⁴ Dokümantasyonun ve bilginin (information science) tarihsel gelişimi ve Paul Otlet'nin rolü konusunda bkz. Shera (1966, özellikle 2. Bölüm) ve Rayward (1991, 1997).

⁵ Bilgi yönetimi terimi öncelikle özel kütüphanelerde kullanılmaya başlanmıştır. Örneğin, Birleşik Krallık'taki özel kütüphanecilerin mesleki derneği olan Aslib'in (Association for Special Libraries and Information Bureaux) adı, kısaltması aynı (Aslib) kalmasına karşın, Bilgi Yönetimi Derneği (Association of Information Management) olarak değiştirilmiştir. Derneğin en önemli yayınlarından biri olan *Handbook of special librarianship and information work* (1997) adlı çalışma 8. basımdan itibaren *Handbook of information management* (2001) adıyla yayımlanmaya başlamıştır.

⁶ Bu paragraftaki bilgiler büyük ölçüde Wilson'ın (2002) makalesine dayanmaktadır.

Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı gibi, bilgi yönetimi (IM), üzerinde kayıtlı bilgi taşıyan nesnelere ("nesne olarak bilgi") yönetimiyle ilgilidir ve uygulama alanları son derecede kapsamlıdır. Bilgi yönetimi kavramı, hangi ortamda "paketlenmiş" olursa olsun (metin, veri arşivleri, resim, ses, canlandırma, web sayfası, vd.) "nesne olarak bilgi"nin seçimi, sağlanması, düzenlenmesi, kullanımı, korunması, ayıklanması, imhası, kısacası yönetimini kapsamaktadır. Bazen, üzerinde geleneksel anlamda bilgi kayıtlı olmasa bile nesnelere ya da en geniş anlamıyla "belge"lerin kendisi de kullanıcıları ilgilendirebilmektedir. Örneğin, müzelerde ya da sanat galerilerinde sergilenen ya da sergilenmeyen heykel, resim vb. gibi "belge"ler bu gruba girmektedir. Çünkü bu tür kuruluşlar da ilgili belgelerin yönetiminden sorumludur (Taylor, 1999, s. 9-11). İnternet ortamındaki dinamik ve sınırları kolayca belirlenemeyen dijital belgelerin yönetimi de bilgi yönetimi kapsamına girmektedir. Hipermetin (hypertext) belgeler, birbiriyle ilgili elektronik posta mesajları ya da tartışma listelerine belirli bir tema (thread) ile ilgili farklı kişilerce gönderilen mesajlar bu gruba girmektedir (Svenonius, 2000, s. 13). Büro ortamlarında yaratılan belgelerin (veriler, büro ya da arşiv belgeleri) yönetimi de bilgi yönetiminin bir parçasıdır.

Türkiye’de Bilgi Yönetimi

Bu kesimde ülkemizde "bilgi yönetimi" teriminden ne anlaşıldığına kısaca değinilmektedir. Ancak önce son yıllarda üniversite kütüphanecilik bölümlerinin geçirdiği değişiklikleri kısaca özetlemekte yarar vardır.

Bilindiği gibi, yakın geçmişte üniversitelerin kütüphanecilik bölümleri yeniden yapılandırıldı. Ders programları gözden geçirildi. 1990’ların başında kütüphanecilik bölümü adı altında üç ayrı ana bilim dalı (kütüphanecilik, arşivcilik ve dokümantasyon-enformasyon) olarak örgütlenen bölümler, 2002 yılından itibaren "Bilgi ve Belge Yönetimi" adıyla yeniden tek çatı altında toplandı ve ana bilim dalları kaldırıldı.

1990’ların başında kütüphanecilik bölümlerinin ana bilim dalları olarak örgütlenmesi kanımızca gerçek bir ihtiyaçtan kaynaklanmamıştır. Bu yapılanmanın ardında, büyük ölçüde, bu şekilde hareket edildiği takdirde bazı sorunlara (örneğin, kadro sorunu) daha kolay çözüm bulunabileceği umudu yatmaktaydı. Bu açıdan bakıldığında, ana bilim dallarının adlandırılmasında da bazı ilginç hususlar göze çarpmaktadır. Her üç ana bilim dalının ortak bileşeni "bilgi" olmasına karşın, "nesne olarak bilginin" nasıl "paketlendiği" dikkate alınarak yapay bölümlenmelere gidildiği görülmektedir. Ana bilim dalı olarak, büyük ölçüde kitap ve dergi olarak paketlenen bilgiler için "kütüphanecilik", örgütlerce üretilen arşiv evrakı olarak paketlenen bilgiler için "arşivcilik", kitap ve dergi kadar geleneksel olmayan belgeler (teknik raporlar, gri yayınlar, vs.) için ise "dokümantasyon-enformasyon" terimleri tercih edilmiştir. "Dokümantasyon" ana bilim dalına diğer ana bilim dallarında olmayan "enformasyon" teriminin niçin eklendiği pek açık değildir.

Benzeri bir biçimde, 2002 yılından itibaren bölümlerin "Bilgi ve Belge Yönetimi" adını almaları, yeni adlandırmada hem "bilgi" hem de "belge"ye vurgu yapılması da kanımızca tamamen tarihsel mirasla ilgilidir. "Belge" terimi eklenerek yeni adlandırılan bölümlerin arşivciliği dışlamadığı vurgulanmak istenmiştir.⁷ Bilgi yönetiminin incelendiği kesimde, kütüphanecilerin, arşivcilerin, dokümantalistlerin, kısacası bilgi profesyonellerinin ve bilgi yöneticilerinin en genel anlamıyla "belge" üzerine kayıtlı (nesne olarak bilgi) bilgilerin yönetiminde (seçme, sağlama, düzenleme, erişim, vs.) uzman olduklarına değinmiştik. Bu açıdan ele alındığında, ayrıntıları bir kenara bırakacak olursak, aslında "belge yönetimi" ile "bilgi yönetimi" terimlerinin aynı anlama geldiğini öne sürmek mümkündür.⁸

"Belge" ve "bilgi" konusundaki kavramsal karmaşanın "bilgi yönetimi" terimi konusunda da devam ettiğine tanık olmaktayız. Bazı yazarlar bilgi terimini hem "information" hem de "knowledge" karşılığı olarak kullanmaktadırlar (örneğin, Uçak, 1999, s. 146; Şan, 2003). Bazıları ise bilgi terimini "knowledge", "enformasyon" terimini "information" karşılığı olarak kullanmakta, ve dolayısıyla "bilgi yönetimi" terimini "KM", "enformasyon yönetimi" terimini de "IM" karşılığı olarak kullanmayı yeğlemektedirler (örneğin, Alkan, 2003; Çapar, 2003; Sağsan, 2003).

⁷ Bölüm adlarında "Kütüphanecilik" teriminin kalmasını önerenler de olmuştur.

⁸ Bunun tam tersi bir görüş için bkz. Karakaş (2003).

Bilgi (knowledge) teriminin veri ve “enformasyon” terimine göre daha değerli olduğunu söyleyen Alkan (2003, s. 125), bilginin (knowledge) kişinin beyininde olduğunu ve çalışma, öğrenme ve deneyim yoluyla kazandığının toplamına karşılık geldiğini kaydetmektedir. Alkan, örgütlerin ya “bireyden bireye” örtük bilgi (knowledge), ya da “bireyden belgeye” kodlanmış, düzenlenmiş bilgi akışına olanak veren bilgi yönetimi (KM) stratejilerinden birini seçebileceğini vurgulamaktadır (2003, s. 129-130). Başka bir deyişle, herhangi bir belge üzerine aktarılmış bilginin (information) yönetimi de dahil olmak üzere örtük bilgi yönetimi bilgi yönetiminin (KM) ilgi alanına girmektedir. “Enformasyon yönetimi” anlamında bilgi yönetimi ise sadece belgeler üzerine kayıtlı bilginin yönetimiyle sınırlıdır.

Çapar (2003), bilgi yönetimi (KM) kavramını ayrıntılı olarak incelediği çalışmasında değişik kaynaklara dayanarak tanımlar vermekte ve Türkiye’de bilgi yönetimi eğitimi veren programları sıralamaktadır. Halen ülkemizde beş üniversitede bilgi ve belge yönetimi, arşivcilik ve kütüphanecilik eğitimi verildiğini kaydeden Çapar, ilgili bölümlerin “kütüphanecilik” kökenli olduklarını ve “enformasyon bilimi” konusunda eğitim verdiklerini ve bu bölümlerde verilen eğitimin kendi çalışmasında incelenen “bilgi yönetimi” kavramı ile karıştırılmaması gerektiğini vurgulamaktadır.⁹ Çapar daha sonra Başkent Üniversitesi İletişim Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünde verilen bilgi yönetimi (KM) eğitim programını ve verilen dersleri tanıtmakta ve diğer bilgi ve belge yönetimi programlarından farklı yönlerini sıralamaktadır (İletişim Fakültesine bağlı olması; kütüphanecilik programı olmaması; ekonomi, işletme derslerine yer verilmesi; bilgi ve iletişim teknolojilerine ilişkin derslere ağırlık verilmesi; “bilgi yönetiminin tamamlayıcısı olan iletişim, sosyoloji, psikoloji, istatistik, matematik” derslerine yer verilmesi; ve “işletme, ekonomi, iletişim, psikoloji, sosyoloji bilgi yönetimi bütünü” programlarında yansıtan Türkiye’deki ilk bölüm” olması).

Sağsan (2003), tıpkı kütüphanecilik, arşivcilik ve belge yönetimi¹⁰ gibi “enformasyon yönetimi”nin kökeninin de bilgibilimine (information science) dayandığını, ancak bilgi yönetiminin (KM) kökeninin kısmen bilgibilimine dayandığını öne sürmekte ve aşağıdaki tanımları vermektedir:

Enformasyon Yönetimi: Enformasyon ve verinin depolanması ve kullanıcılara transferi ve erişimi için uygulama alanını örgüt merkezli gerçekleştiren sistematik ve daha ziyade teknoloji bilgisi gerektiren bir çalışma alanıdır.

(. . .)

Bilgi yönetimi, çalışma alanının sadece bir boyutunu bilgi bilimine dayandırmıştır. Bu da sadece örgüt içerisindeki bilgi sürecinin (derlenmesi, düzenlenmesi ve hizmete sunulması) gerçekleştirilmesi şeklinde özetlenebilir. Oysa ki bilgi yönetimi, örgütlerde bilginin bütün yaklaşımları (üretilmesi, kodlanması, paylaşılması, öğrenilmesi ve yenilenmesi) ile ilgili disiplinlerarası bir işletme modelidir.

“Bilgi” (information) terimini tanımlamanın güçlüğüne yukarıda kısaca değinmiştik. Türkçede de “information” karşılığı olarak bazen “enformasyon” bazen “bilgi” terimi kullanılmaktadır. (Örneğin, yukarıdaki alıntılarda “information science” için hem “enformasyon bilimi” hem de “bilgibilim” karşılıkları kullanılmıştır.) Ama “bilgi” teriminin “knowledge” karşılığı kullanımına çok daha seyrek rastlanmaktadır. Çoğu kimse “bilgi” terimini kullandığı zaman “information” ya da “knowledge” ayrımı gözetmemektedir. (Sözcüğün İngilizcesi için de aynı şeyi söylemek mümkündür.) Nitekim bazı bilgi ve belge yönetimi bölümlerinin İngilizce olarak hazırlanan web sayfalarında bilgi yönetimi teriminin “IM” karşılığı olarak kullanıldığı göze çarpmaktadır.¹¹

⁹ İlginçtir, örgütlerde bilgi yönetimi (KM) ile ilgili temel eserlerden birinde Davenport ve Prusak, “şirket kütüphanecilerinin vazgeçilmez bilgi simsarları (knowledge brokers)” olabileceğine işaret etmekte ve kütüphanecilerin sık sık gizli bilgi simsarları rolünü üstlendiklerini ve insanlarla insanlar ve insanlarla bilgi taşıyan metinler arasında bağlantı kurduklarını vurgulamaktadır (1998, s. 29). Davenport ve Prusak’ın anılan eseri Türkçeye de çevrilmiştir (Davenport ve Prusak, 2001). Arapça “komisyoncu” anlamına gelen ve dilimize de yerleşen “simsar” sözcüğünün İngilizcesi (broker) “aracı” (intermediary) anlamına da gelmektedir. Başka bir deyişle, bir “bilgi simsarı” bilgi ihtiyacı olan kişilerle bilgi sahibi olan kişiler arasında ya da bilgi ihtiyacı olan kişilerle bilgi içeren belgeler arasında “aracılık” yapar. “Simsar” sözcüğü kimilerine göre yapılan iş için bir ücret almayı çağrıştırdığından olumsuz karşılanmaktadır. (Aracılık yapan çoğu kütüphaneciler yaptıkları iş için kullanıcılarından doğrudan ücret almasalar da, bu hizmetin karşılığını maaş olarak almaktadırlar.) Bu husus dikkate alınarak, bazı bilgi ve belge yönetimi bölümlerinde (örneğin, Hacettepe Üniversitesi) verilen konuyla ilgili dersler “bilgi danışmanlığı” (information brokerage) olarak adlandırılmıştır. Oysa İngilizcede “bilgi simsarı” sözcüğü uzun süredir ve yaygın olarak kullanılmakta ve konuyla ilgili yayınlar yapılmaktadır (bkz. Warnken, 1981).

¹⁰ Sağsan “records management” teriminin Türkçe karşılığı olarak “kayıt yönetimi”ni yeğlemektedir.

¹¹ Örneğin, bölüm adının İngilizce karşılığı olarak Başkent Üniversitesinde “Department of Information Management”, Ankara Üniversitesinde ise “Department of Information and Records Management” yeğlenmiştir. Başkent Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünün web sayfasında “Bilgi Yönetimi Nedir?” sorusu şöyle yanıtlanmıştır:

Öte yandan, bilgi yönetimi (KM) terimini kullanmayı yeğleyenler, bu terimin bilgi yönetimini (IM) de içine alan şemsiye bir terim olduğunu düşünmektedirler. Bu görüş yanlış değildir. Ancak, bilgi ve belge yönetimi bölümlerinin ders programlarına baktığımızda, bilgi yönetimiyle ilgili derslerin büyük bir çoğunluğunda “bilgi” teriminin “information” anlamında kullanıldığı görülmektedir (bkz. Bilginin Organizasyonu, Bilgi Politikası, Bilgi Teknolojileri, Bilgi Erişim, Bilgi Sistemleri Tasarımı, vb. gibi dersler). Başka bir deyişle, bu derslerde “bilgi (knowledge) olarak bilgi”nin değil, “nesne olarak bilgi”nin düzenlenmesi, erişimi, tasarımı, vs. vurgulanmaktadır. Bilgi ve belge yönetimi bölümlerinin ders programlarında yer alan bazı derslerde insanların beyinlerindeki “örtük bilgi”ye ya da örgütlerin sahip olduğu “entellektüel sermaye”ye değinilmesi, ya da bilgi ve iletişim teknolojileri ve ağ temelli bilgi yönetimi uygulamalarına daha fazla ağırlık verilmesi, bu programların “knowledge management” kavramını da kapsayacak şekilde değişime uğradığını öne sürmek için kanımızca yeterli değildir.

Bilgi ve belge yönetimi bölümlerinin mevcut programları gözden geçirilecek olursa, farklı bölümlerde açılan bilgi yönetimiyle (IM) ilgili derslerin büyük ölçüde birbiriyle çakıştığı görülmektedir. Bu programlarda baskın olan anlayış bilgi yönetimine “belge” geleneğine göre yaklaşmış olmasıdır (Buckland, 1999). Başka bir deyişle, söz konusu programlarda geleneksel ya da elektronik/ağ temelli bilgi nesnelere seçimi, sağlanması, düzenlenmesi, kullanımı, korunması, arşivlenmesi, kısacası bilgi taşıyan nesnelere yönetimi ile ilgili dersler çoğunluktadır. Bilgi yönetimine “hesaplama” (computing) geleneğine göre yaklaşan bölümlerde (örneğin, bilgisayar mühendisliği) ise veri tabanı yönetim sistemleri, otomatik metin analizi, veri madenlemesi, belge mühendisliği, vb. gibi dersler verilmektedir. Bunlara işletme bölümlerinde verilen yönetim bilgi sistemleri ya da örgütlerde bilgi kullanımı ile ilgili dersler de eklenebilir.¹² Bilgi yönetimine belge geleneği açısından yaklaşan mesleklerle hesaplama ya da işletme geleneği açısından yaklaşan meslekler birbirini tamamlamaktadır.

Van House ve Sutton (1996) bir mesleğin başarılı olduğu bir alanı bırakıp başka bir alana yönelmesinin akılcıca bir hareket olmadığını vurgulamaktadırlar. Bilgi yöneticileri de uzman oldukları alanı (“nesne olarak bilgi” yönetimi) terketmeden, çevrede meydana gelen değişimlere ayak uydurmalı ve başka alanlara yayılma stratejisi izlemelidirler (Tonta, 2000, s. 81). Bilgi ve iletişim teknolojilerinde meydana gelen gelişmeler bilgi yönetiminde de bazı yeni fırsatlar sağlamakta ve bazı süreçleri kuşkusuz etkilemektedir. Ama teknoloji bilgi yönetiminin temel amaçlarını değiştirmemektedir.¹³ Öte yandan, veri madenlemesi, örtük bilgileri açığa çıkarma (knowledge elicitation), dilbilimi ya da semiyotik gibi alanlarda bu tür bölümlerden mezun olan rakiplerini eleyerek iş bulacak bilgi ve belge yönetimi mezunlarının oranı konusunda dikkatle düşünmek gerekmektedir.

Sonuç

Görüldüğü gibi, bilgi yönetimi kavramının tanımı kişiden kişiye ya da disiplinden disipline önemli değişiklikler gösterebilmektedir. Kanımızca bunun temel nedeni, bilgi yönetimi konusunda uzmanlık iddiasında olan meslek grubu sayısının, yani “paydaş” (stakeholder) sayısının fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum doğal karşılanmalıdır. Çünkü her meslek grubunun var oluş nedeni, toplumun karşı karşıya kaldığı bazı sorunlara uzmanlıklarını kullanarak çözüm bulmaktır. Sorun ne kadar karmaşıkça, bu soruna çözüm bulmak için uğraşan meslek sayısı da o kadar artmaktadır. Örneğin, “suç” sorununa eğitim, kriminoloji, tıp, sosyal çalışma gibi birçok disiplin çözümler bulmaya çalışmakta, ancak herhangi bir disiplinin sahip olduğu uzmanlık bu sorunu tamamen denetim altına

Yeni ortaya çıkan bir disiplin olan bilgi yönetimi; kurumsal karar vermeyi desteklemek, verimliliği arttırmak ve iş performansını hızlandırmak için gerekli olan her tür veri, enformasyon ve bilginin bilgi ve iletişim teknolojileri (bilgisayar ve bilgi ağları) kullanımı ile üretilmesi, derlenmesi, organizasyonu, işlenmesi, depolanması, erişilmesi, yayılması ve paylaşılmasını sağlama sürecidir. Kurumun misyon ve vizyonunun oluşturulmasında gerekli kurumsal bilgi ve iletişim altyapısının yapılandırılması ile ilgilidir. Bu süreci bilgi yöneticisi gerçekleştirir. (<http://www.iletisim.baskent.edu.tr/bynedir.htm>)

¹² Örgütlerde bilgi kullanımı, paylaşımı, ya da aynı örgüt için çalışan personelin birbirlerinden bilgi saklamaları vb. gibi hususları yetkinlikle inceleyen bir çalışma için bkz. Brown ve Duguid (2000).

¹³ Aynı şey diğer meslekler için de geçerlidir: tıbbi teknolojilerin gelişmesi tıp mesleğinin amaçlarını değiştirmemektedir.

almaya yetmemektedir (Tonta, 2000, s. 81).¹⁴ Bilgi yönetimi disiplini de insanların karşılaştıkları bilgiye erişim ve bilgi yönetimiyle ilgili sorunlarını çözmek için uğraşmaktadır. Farklı meslek grupları uzmanlık alanlarına dayanarak bilgi yönetimiyle ilgili farklı sorunlara çözüm getirmeye çalışmakta ve bu yaklaşımları da bilgi yönetimi tanımlarına yansımaktadır. Yapılan tanımlarda farklı meslek gruplarının bilgi yönetiminin değişik yönlerini (“nesne olarak bilgi” yani belge, hesaplama, işletme yönetimi, teknoloji, vd.) vurguladıkları gözlenirse de, tanımlarda çoğunlukla kodlanmış ve belgeler üzerine aktarılmış bilgilerin yönetimi üzerinde odaklanıldığı görülmektedir.

Bu yaklaşım, aslında geleneksel açıdan “belge” geleneğine dayalı olarak bilgi yönetimine yaklaşan kütüphanecilik, arşivcilik, belge yönetimi, dokümantasyon vb. gibi disiplinlerin “elini kuvvetlendirmektedir”. Çünkü söz konusu disiplinler toplumun karşı karşıya kaldığı bilgi yönetimiyle ilgili sorunları, bilgi gereksinimlerinin saptanması, bu gereksinimi gideren bilgilerin sağlanması, yeni bilgi sistemlerinin tasarlanması, kurulması, yaşatılması ve yönetimini de içeren geniş bir yelpazede yer alan işlevleri gerçekleştirerek çözüm getirmeye çalışmaktadır (Tonta, 2000, s. 77). Son yıllarda ilgili bölümlerin ders programlarının gözden geçirilmesi ve diğer disiplinlerde bilgi yönetiminin daha fazla ağırlık verilen yönlerinin bilgi ve belge yönetimi programlarında da vurgulanmaya başlanması son derecede olumlu bir gelişmedir. Bilgi ve belge yönetimi bölümlerine düşen görev, sadece “kozmetik” değişikliklerle yetinmeyip, bilgi yönetimi kavramının “içinin doldurulması” yönünde çaba göstermektir. Bilgi yönetimi konusunda farklı uzmanlık alanlarında çalışan öğretim üyesi ve araştırmacılarla sıkı bir işbirliği gerçekleştirilmeli ve bu kişilerden eğitim ve araştırmada hızla yararlanma yoluna gidilmelidir.

Kaynakça

- Alkan, N. (2003). Tıp ve sağlık kuruluşlarında bilgi yönetimi. *Bilgi Dünyası*, 4, 122-145.
- Briet, S. (1951). *Qu'est-ce que la documentation?* (What is documentation?). Paris: Editions Documentaires Industrielles et Techniques. Translated by Ronald E. Day. [Çevrimiçi] Elektronik adres: <http://www.lisp.wayne.edu/~ai2398/briet.htm> [19 Mart 2004].
- Brown, J.S. ve Duguid, P. (2000). *The social life of information*. Boston, MA: Harvard Business School Press.
- Buckland, M. (1991a). *Information and information systems*. New York: Praeger.
- Buckland, M. (1991b). Information as thing. *Journal of the American Society for Information Science*, 42, 351-360.
- Buckland, M. (1994 Spring). On the nature of records management theory. *American Archivist*, 57, 346-351. [Çevrimiçi] Elektronik adres: <http://www.sims.berkeley.edu/~buckland/rmtheory.html>. [19 Mart 2004].
- Buckland, M. (1996). Documentation, information science, and library science in the USA. *Information Processing & Management*, 32, 63-76.
- Buckland, M. (1997). What is a “document”? *Journal of the American Society of Information Science*, 48, 804-809.
- Buckland, M. (1998). What is a “digital document”? *Document Numérique*, 2(2): 221-230. [Çevrimiçi] Elektronik adres: <http://www.sims.berkeley.edu/~buckland/digdoc.html> [7 Nisan 2004].
- Buckland, M. (1999). The landscape of information science: The American Society for Information Science at 62. *Journal of the American Society for Information Science*, 50, 970-974.
- Çapar, B. (2003). Bilgi yönetimi: Nasıl bir insangücü? *Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Bildiriler Kitabı* içinde (421-432). Ed. Tahir Büyükakın ve Figen Büyükakın. İstanbul: Beta. [Çevrimiçi] Elektronik adres: http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=257 [6 Nisan 2004].
- Davenport, T.H. ve Prusak, L. (1998). *Working knowledge: How organizations manage what they know*. Boston, MA: Harvard Business School Press.
- Davenport, T.H. ve Prusak, L. (2001). *İş dünyasında bilgi yönetimi: Kuruluşlar ellerindeki bilgiyi nasıl yönetirler?* Çev. Günhan Günay. İstanbul: Rota Yayın Yapım.
- Handbook of special librarianship and information work*. (1997). 7th ed. Ed. by Alison Scammell. London, Aslib.
- Handbook of information management*. (2001). 8th ed. Ed. by Alison Scammell. London, Aslib.
- Karakaş, M. (2003). Bilgi yönetimi belge yönetimi değildir! [Çevrimiçi] Elektronik adres: http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=381 [6 Nisan 2004].
- Kuçuradi, İ. (1995). Knowledge and its object. *The concept of knowledge: The Ankara Seminar* içinde (97-102). Ed. İ. Kuçuradi ve R.S. Cohen. Dordrecht: Kluwer.
- Pédauque, R.T. (2003, July 8). Document: Form, sign and medium, as reformulated for electronic documents. (Version 3). [Çevrimiçi] Elektronik adres: http://archivesic.ccsd.cnrs.fr/documents/archives0/00/05/94/sic_00000594_01/sic_00000594_01.pdf. [19 Mart 2004].

¹⁴ Fransız toplumbilimci Pierre Bourdieu'nun bireylerin ve grupların toplumda maddi ve simgesel güç sağlamak için verdiği mücadelelerle ilgili kuramı mesleki gruplar için de geçerlidir. Her meslek belirli bir sorunun (ya da sorunların) çözümünde otorite olmak, sorunu tanımlamak, başarıyı belirleyen standartları ve rekabetin kurallarını koymak ister. Ama bir meslekte karşılaşılan sorunların bir kısmı başka meslekler tarafından daha iyi çözümlenebilir. Bourdieu'nun kuramıyla ilgili daha geniş bilgi için bkz. Van House ve Sutton (1996).

- Rayward, W.B. (1991). The case of Paul Otlet, Pioneer of information science, internationalist, visionary: Reflections on biography. *Journal of Librarianship and Information Science*, 23, 135-145. [Çevrimiçi] Elektronik adres: http://alexia.lis.uiuc.edu/~wrayward/otlet/PAUL_OTLET_REFLECTIONS_ON_BIOG.HTM [7 Nisan 2004].
- Rayward, W.B. (1997). The origins of information science and the International Institute of Bibliography/ International Federation for Information and Documentation (FID). *Journal of the American Society for Information Science*, 48, 289-300. [Çevrimiçi] Elektronik adres: <http://alexia.lis.uiuc.edu/~wrayward/otlet/OriginsofInfoSci.htm> [7 Nisan 2004].
- Rollett, H. (2003). *Knowledge management: Processes and technologies*. Boston, MA: Kluwer.
- St. Clair, G. (2003). Knowledge management. *Encyclopedia of Library and Information Science* içinde (Vol. 2, 1486-1494). 2d ed. Ed. by Miriam A. Drake. New York: Marcel Dekker.
- Sağsan, M. (2003). Bilgi yönetiminin kavramsal çerçevesi ve Başkent Üniversitesi İletişim Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü. [Çevrimiçi] Elektronik adres: http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_qos.php?nt=442. [6 Nisan 2004].
- Shera, J.H. (1966). *Documentation and the organization of knowledge*. Ed. by D.J. Foskett. Hamden, Connecticut: Archon Boks.
- Svenonius, E. (2000). *The intellectual foundation of information organization*. Cambridge, MA: MIT Pres.
- Şan, M. (2003). "Kalkınma planlamasında bilgi yönetimi ve Devlet Planlama Teşkilatı için kurumsal bilgi politikası modeli." Yayınlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Taylor, A.G. (1999). *The organization of information*. Englewood, CO: Libraries Unlimited.
- Tonta, Y. (2000). Türkiye'de kütüphanecilik eğitiminin yeniden yapılanması. *Türkiye'de Kütüphane ve Enformasyon Biliminin Kurumsal Gelişimi: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü'nün Kuruluşunun 36. Yılı Anısına Düzenlenen Sempozyum Bildirileri (11-12 Mayıs 2000, İstanbul)* içinde (74-89) Ed. Aysel Yontar. İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi. [Çevrimiçi] Elektronik adres: <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/yayinlar/istanbul00.htm> [7 Nisan 2004].
- Uçak, N.Ö. (1999). Bilgi üzerine kuramsal bir yaklaşım. *Bilgi Dünyası*, 1, 143-159.
- Van House, N. ve Sutton, S. (Spring 1996). The Panda Syndrome: an ecology of LIS education. *Journal of Education for Library and Information Science*, 37(2): 131-147.
- Warnken, K. (1981). *The information brokers: How to start and operate your fee-based service*. New York: Bowker.
- Wilson, T.D. (2002). Information management. In *International Encyclopedia of Information and Library Science*. Ed. By J. Feather and P. Sturges. 2d ed. London: Routledge. [Çevrimiçi] Elektronik adres: http://informationr.net/tdw/publ/papers/encyclopedia_entry.html [1 Nisan 2004].
- Woodman, L. (1985). Information management in large organizations. *Information management: From strategies to action* içinde (97-114). Ed. by Blaise Cronin. London: Aslib.